

Seleucia

Sayı VII - 2017

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliđi Başkanı Ersin Akdoğan'a Őukranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the President of the Irrigation Cooperatives' Union of Mersin Region, Mr. Ersin Akdoğan.

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Keççe
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereğ
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VII
Sayı: 7

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad.Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 7 | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri

Lighting Devices from Olympos Excavation

B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın

11

Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar

The Preliminary Results on the Olba Theater in the Light of Archaeological Excavations

Emel Erten - Deniz Kaplan

29

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden (Diakonikon) Bizans Dönemi *Opus Sectile* Taban Döşemesi

The Opus Sectile Floor of the Diaconikon of the Northern Church - Monastery of Olba

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğın

47

Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi

The Early History of Olba in the Light of Coin Finds

Tuna Akçay

69

Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları

Glass Goblet Finds from Olba Theater Excavations

Emel Erten - Emine Akkuş Koçak

89

Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora Parçası

Hellenistic Basket Handled Amphora Fragment from Olba Excavations

Erkan Alkaç

113

Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi

Olba During the Reign of Constantius II in the Context of Coin Finds

Emel Erten

129

Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan

Çıplak Genç Kız Figürinleri

Sedantary Naked Young Female Figurines

Optained From The Excavations In The North Slope of Klazomenai Karantina Island

Aslıhan Özbay

147

Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar Odası ve Bizans Lahitleri

The Burial Chamber and Early Byzantine Sarcophagi in the Sion Monastery at Karabel Asarcık

Bülent İşler

161

Mimari Plastik Veriler Işığında Erken Bizans Döneminde Side'de Sütunlu

Caddelerin Onarımı

The Repairs of the Early Byzantine Colonnaded Streets of Side in the Light of Architectural

Decoration Finds

Şener Yıldırım

187

Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler

Klazomenai Karantina Island North Slope

Excavation Stratigraphy and The Terracotta

Figurines Of The Hellenistic Period

Fikret Özbay - Aslıhan Özbay

207

Erken Hıristiyanlık Döneminde Zephyrion/Zephyrium

Zephyrion/Zephyrium in Early Christian Period

Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz

225

Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti-Semitizm

Jews And Anti-Semitism in Early Christian Literature

Ulaş Töre Sivrioğlu

235

Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları

Glass Finds from Water Complex in the Sanctuary of Zeus Labraundos

Ömür Dünya Çakmaklı

279

Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı

Rock-cut Tomb Number 6 in Tripolis

Sabri Arıcı - AYTEKİN ERDOĞAN

297

Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem

Balık Tabakları

Hellenistic Fish Plates from Seyitömer Höyük

Figen Çevirici Coşkun

325

Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At

Rhytonu

A Glass Horse Rhyton From Aşağı Salat Höyük

S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İLKAY AKLAN

345

Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup

Gümüş Venedik Sikkesi

A Group Of Silver Venetian Coins From The

Kuva-yi Milliye Museum

Ceren Ünal

363

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem

Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir

Değerlendirme

An Assessment on The Arrangement of The

Living Areas in the Epi-paleolithic Period of

Direkli Cave

Cevdet Merih Erek

377

Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çalgüney

A Middle Bronze Age Castle in Middle Aras Basin: Çalgüney

Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci

397

Olba Akropolisi Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin

Anatomik Analizi

Anatomical Analysis of Carbonized Wood

Material Obtained from Olba Acropolis North Tower Excavation

Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten

411

Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları

Arkeometrik Çalışmaları

The Archaeometric Research on the Pottery Finds from the Theater at Olba

Ali Akın Akyol - Safiye Aydın

421

Kitap Tanıtımı

Book Review

Ömer Özyiğit'e Armağan – Studies in Honour of Ömer Özyiğit

Emel Erten

439

Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi

Murat Özyıldırım

447

PRAEFATIO

Editörler kurulu olarak *Seleucia*'nın yedinci sayısını (2017) sizlere sunmaktan mutluluk duymaktayız. Ayrıca, dergimizin TÜBİTAK'a bağlı ULAKBİM tarafından TR indeksinde bilimsel dergi olarak 6. sayısından (2016) başlayarak taranmaya hak kazanmış olması hepimiz için gurur kaynağı olmuştur. Bu başarıyı yazarlarımıza, dostlarımıza, Homer Kitabevi'nin katkılarına ve aynı zamanda Olba kazı ekibine borçluyuz.

Geniş bir zaman dilimine ait malzeme ve sonuçları içeren *Seleucia*'nın bu yılki yedinci sayısını da beğeneceğinizi ümit etmekteyiz. Alışlageldiği gibi, bu sayıda da Olba kazılarına ait malzemenin de tanıtıldığı birçok makale yer almaktadır.

Seleucia'nın yedinci yılında yayın hayatını sürdürmesinde katkıları olan yazarlarımıza, okuyucularımıza, bizi destekleyen dostlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve değerli sahibi Ayşen Boylu ve dergimizin yayına hazırlanmasında sabır ve özveriyle çalışan Sinan Turan'a teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

The editorial board is glad to present the seventh issue (2017) of *Seleucia* and proud to announce that our journal was recognized by ULAKBİM of the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) as a TR Index Scientific Journal starting from the sixth issue (2016). We owe this success to our contributors, friends and Homer Books as well as the archaeological excavation team of Olba.

We hope you would be interested in and enjoy the seventh issue of *Seleucia* containing articles presenting material and results from a large scope of time. As usual, in this issue you will find a number of articles that will present the material from Olba excavations.

We wish to express our gratitude for our contributors, friends and Homer Books and its owner Ayşen Boylu and Sinan Turan for their patient and considerate manner during the preparation of our journal.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi

Emel Erten*

Öz

Olba akropolisinde 2016 yılında “Kuzey Kulesi” olarak adlandırılan yapıdaki arkeolojik kazılar kentin savunma sistemini aydınlatmayı amaçlamaktadır. Daha önceki yıllardaki yüzey araştırmaları sırasında kentin sur duvarlarının toprak üstündeki kalıntıları olabildiğince izlenerek, kaydedilmiştir. Kuzey Kulesi çalışmaları ise Olba'nın savunma sistemini aydınlatmaya yönelik ilk kazı olması bakımından önem taşımaktadır. K.I.I.2016 olarak adlandırılan açmada yapılan kazılarda ele geçen sikkelerin tümü II. Constantius Dönemi'ne ait bulunmakta ve yanındaki diğer arkeolojik bulgularla birlikte kulenin Geç Antik Çağ'daki kullanımına işaret etmektedir. Ele geçen sikkeler ait oldukları dönemin tipik özelliklerini taşımakta; ön yüzlerinde imparator portreleri; arka yüzlerinde ise ya labarum taşıyan imparator figürü ya da FEL TEMP REPERATIO lejandı ile bir Roma askerinin yere düşen düşmanı ile mücadelesini gösteren sahne yer almaktadır. Olba Kuzey Kulesi buluntusu sikkelerde darphanae olarak Siscia ve Constantinopolis baskılarını teşhis etmek mümkün olmuştur. Bu bulgular, bölgede Isaurialıların yol açtıkları asayiş sorunu karşısında Roma merkezi yönetiminin ve askeri güçlerinin II. Constantius Dönemi'nde etkin önlemler almış olduklarını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Mersin, Olba, Dağlık Cilicia, Isauria, Isaurialılar, Sikke Buluntuları.

* Prof. Dr. E. Erten, Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Teknikokullar, Ankara. E-posta: eerten@gazi.edu.tr

Olba During the Reign of Constantius II in the Context of Coin Finds

Abstract

The aim of the archaeological excavations carried out in 2016 at the “Northern Tower” of the acropolis of Olba is to obtain evidence for the defense systems of the site. The traces of the walls around the acropolis had partly been located in previous surveys at Olba. The work at the Northern Tower is important for being the first archaeological excavation on the walls of the city. All the coin finds discovered at the Trench K.I.1.2016 of the Northern Tower belong to the reign of Constantius II and points to the use of the defense system during the Late Antique Period supported by other archaeological finds. The coins are typical examples of their time, bearing the portrait of the emperor on their obverse. On the reverse is a scene depicting the emperor carrying two labarums or a Roman soldier fighting his enemy and the inscription FEL TEMP REPERATIO. The mint marks of the coins found at Olba could be identified to belong to mints of Siscia and Constantinopolis. These coin finds from Olba indicate Roman administrative and military efforts to cope with the revolts and disorder caused by the Isaurian raids over the region during the reign of Constantius II.

Keywords: Mersin, Olba, Rough Cilicia, Isauria, Isaurians, Coin Finds.

Giriş

Hellenistik Dönem’den başlayarak bir sur ile korunmakta olduğu düşünülen Olba akropolisinin sahip olduğu savunma sistemini onarım, ekleme ve yeni yapımlarla yüzyıllar boyunca varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait mimari plastik blokların veya yazıtların akropolisi çevreleyen sur duvarları ve kulelerde devşirme malzeme olarak saptanmaları, bu savunma sisteminin kullanımının Geç Antik Dönem boyunca ve kentin terk edildiği MS 7. yüzyıl sonlarına dek sürdüğünü göstermektedir¹.

Olba’daki yüzey araştırmaları sırasında sadece topraküstü izleri takip edilerek incelenen akropolis savunma sistemi konusunda elde edilen ön

1 Olba akropolisinin kuzeydoğu köşesinde yer alan kule duvar örgüsü içinde devşirme malzeme olarak kullanılan yazıt konusunda bkz. Erten-Özyıldırım-Akçay 2010, 56, 66, Res. 8; Olba’da yerleşimin son bulması ve bunun arkeolojik verileriyle ilgili olarak: Erten 2014, 57-72.

sonuçlar daha önce yayınlanmış bulunmaktadır². Akropolisin Kuzey yamacında yüzeyde kalıntıları görülen kule içinde 2016 yılında kazıların başlatılması ise Olba'nın savunma sistemi konusunda daha ayrıntılı bilgilere ulaşmayı amaçlamaktadır. "Kuzey Kulesi" olarak adlandırılan yapıdaki kazılarda elde edilen sikke buluntuları kentin Geç Antik Dönem tarihi bakımından bazı önermelerin yapılmasını mümkün kılmakta ve bu çalışmada ele alınmaya değer görülmektedir. Söz konusu sikkeler sadece II. Constantius Dönemi örneklerinden oluşmakta ve Roma İmparatorluğu tarihinde askeri ve siyasi yönden karışıklıklarla dolu bir sürecin Olba'da saptanan belgeleri olarak dikkat çekici görünmektedirler.

II. Constantius Dönemi'nde Roma İmparatorluğu Genelinde Tarihsel Olaylar

Bilindiği gibi, Büyük Constantinus'un 337 yılındaki ölümü sonrasında Roma dünyası sıkı bir iktidar mücadelesine sahne olur. Kendisinden sonra tahta çıkacak kişilerle ilgili olarak kesin bir vasiyet bırakmadan ölen Constantinus'un oğulları olan II. Constantinus, II. Constantius ve I. Constans ülkenin yönetimini başlangıçta paylaşırlar. Buna göre, II. Constantinus Batı topraklarında egemen olurken; Constans İtalya, Afrika ve Illyria'nın yönetimini ele alır. II. Constantius ise ülkenin Doğu topraklarını yönetmektedir. Ancak, bu paylaşım uzun ömürlü olmayacak ve 340 yılında I. Constans'a saldıran II. Constantinus yenilerek, öldürülecektir³. Böylece, Constans egemenlik alanını genişletecek; ancak o da bundan on yıl sonra (350) öldürülecektir⁴.

Batı'da Constans sonrasında ortaya çıkan iktidar boşluğunda Magnetius, Vetrano ve Nepotianus mücadele etmektedirler. Bu bağlamda Vetrano *Magister Militum* unvanı taşımakta ve Balkanlar'da (Pannonia) 1.Mart.350 ile 25.Aralık.350 tarihleri arasında kısa süreli bir egemenlik kurmayı başarmış bulunmaktadır⁵. Vetrano'nun iktidara gelişinin başlangıçta II. Constantius tarafından desteklendiği ve ona bağlanan maaş ve verilen arazilerle tahttan feragat etmesinin sağlandığı belirtilmektedir⁶.

2 Erten-Özyıldırım 2008, 53-54, 59-60, Res. 2-5.

3 Gregory 2008, 76.

4 Vasilev 2015, 83; Constans'ın 18.Ocak.350'de başarılı bir darbe sonucunda Magnetius tarafından tahttan atıldığı ifade edilmektedir: Mitchell 2016, 106.

5 Bu süreçte Magnetius ile olan iktidar mücadelesinde II. Constantius'un Vetrano'yu "tarafsızlaştırmayı" amaçladığı söylenmektedir: Mitchell 2016, 106.

6 Stephenson 2011, 319.

Vetranio, konumuz bakımından da önem taşımaktadır. Bunun nedeni, bu çalışmada ele alınan ve Olba'da ele geçen sikke tiplerinden birinin ilk kez Vetranio tarafından bastırılması; aynı tipin II. Constantius tarafından da baskısının sürdürülmüş olmasıdır. Olba kazılarında bulunan örnek de bu tipin II. Constantius baskılarından biridir (kat. no.1).

Constans'ın öldürülmesi sonrasındaki iktidar mücadelesinin başlangıçtaki galibi Magnetius olur. Ancak, onun egemenliğini kabul etmeyen II. Constantius, 351 yılından başlayarak Magnetius ile savaşa girer⁷. Mücadele, 353'de II. Constantius'un başarısı ve Magnetius'un ölümü ile son bulur⁸. Bu olay sonrasında artık II. Constantius Roma'nın Doğu ve Batı topraklarının tek egemeni haline gelir. II. Constantius konusunda bilinenler büyük ölçüde dönemin tarih yazarı Ammianus Marcellinus'un yazdıklarına dayanmaktadır⁹. Onun yazdıklarının da 353 yılı olaylarından itibaren başladığı belirtilmektedir¹⁰.

II. Constantius, imparatorluk genelinde gücünü sürdürmenin zorluğu karşısında yeğeni Constantius Gallus'u "Caesar" unvanı vererek, kendisine yardımcı seçer. Ancak, bu ortaklık uzun ömürlü olmayacak ve Gallus'un 354 yılında öldürtülmesiyle son bulacaktır. Bu olay, Constantius Gallus'un kazandığı başarıların II. Constantius'u "rahatsız etmesiyle" açıklanmaktadır¹¹. Constantius Gallus'un da kısa süreli iktidarı sırasında ilk kez Vetranio tarafından bastırılan ve Olba'da da örneği bulunan sikke tipinden bastırmış olduğu saptanmaktadır.

Bir yandan imparatorluk içindeki iktidar mücadelesi devam etmekteyken, öte yandan II. Constantius, Doğu'da Sasaniler'le de mücadele etmek zorundadır. Babası Büyük Constantinus'un ölmeden hemen önce Sasaniler üzerine sefer hazırlığında olduğu; ancak ömrünün buna yetmediği belirtilmektedir¹². O sırada Sasaniler'in başında II. Şapur (309-379) bulunmakta ve Armenia ve Mezopotamya'ya doğru bir ilerleyişle ülkesinin sınırlarını genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Büyük

7 Magnetius 351 yılının Eylül ayında bugün Hırvatistan'daki Sisak'da (Mursa) II. Constantius tarafından ağır bir yenilgiye uğratılır: Norwich 2013, 72.

8 Tarihçi Zosimus'un yazdıklarına göre (2.53), 353 yılı Ağustos ayında Magnetius kendi yaşamına son verir: Mitchell 2016, 106.

9 Yaklaşık olarak 325-395 yılları arasında yaşayan ve Antiochia'da dünyaya geldiği bilinen Ammianus Marcellinus, "Rerum Gestarum" olarak adlandırılan Roma tarihini Latince olarak kaleme alır. Dönemin yazılı kaynakları ile ilgili ayrıntılı bilgiler için bkz. Cinemre 2016, 700-701.

10 Mitchell 2016, 106.

11 Gregory 2008, 76.

12 Cinemre 2016, 699, 705.

Constantinus'un ölümünden sonra II. Şapur Nisibis (Nusaybin) kentini kuşatacak, II. Constantus da Antiochia'ya gidecektir. Altmış üç günlük kuşatma sonrasında başarılı olamayan Sasaniler kentten geri çekileceklerdir. Bundan sonraki dönemde II. Constantius, olası Sasani saldırılarına karşı topraklarını korumak amacıyla birçok önlemler alacaktır¹³.

Roma ve Sasaniler arasında 344 (veya 348) yılında yapılan Singara Savaşı'nın sonucu tartışmalı ise de II. Şapur'un bu savaş sonrasında 350 yılında Roma ile anlaşarak, bir süreliğine mücadeleye son verdiği bilinmektedir. Bundan sonraki dönemde güç toplayan Şapur'un 358 yılında Roma topraklarına doğru başlattığı ilerleyiş sırasında da bu topraklarda yine II. Constantius'un egemenliği sürmektedir. Amida'nın 359 yılında Sasaniler'in eline geçmesinden sonra bölgedeki hakimiyetini yaygınlaştıran II. Şapur, 360'da da Singara'yı yakıp yıkar. Ancak, duruma müdahale eden II. Constantius Amida'yı Sasaniler'den geri almayı başarır. Sasaniler'in bölgede güç sahibi olmalarına karşın, egemenliğin her seferinde Romalılar'da kalmasında II. Constantius'un bizzat gösterdiği çabanın etkili olduğu belirtilmektedir¹⁴.

İmparatorluk içindeki iktidar mücadelesine geri dönersek, Constantius Gallus'un ölümü sonrasında 355 yılında "Caesar" unvanıyla yerine geçen Iulianus'un imparatorluğun Batı topraklarında egemen olduğu izlenmektedir. Ancak, Doğu'da II. Şapur'un Roma topraklarına 358'den başlayarak doğru yeniden geçtiği ilerleyiş nedeniyle 360 yılında II. Constantius, Iulianus'tan Galya'daki birliklerini Doğu'ya göndermesini ister. Bu durum onun askeri birliklerinin tepkisine ve Iulianus'un "Augustus" ilan edilmesine yol açar. Hem Doğu'da artan Sasani tehdidi, hem de imparatorluk içindeki huzursuzluk arasında kalan II. Constantius'un ölümünden önceki son gelişme bu olaydır. Iulianus'un Augustus olmasını kabul etmeyen II. Constantius ona karşı çıktığı sefer sırasında Düzlük Cilicia'daki Mopsuestia (Mopsucrenae)'da hastalanarak ölür¹⁵.

13 Bu önlemlerin arasında Amida (Diyarbakır)'da güvenliği sağlamak amacıyla Antonioupolis kentinin kurulması, askerlerini iki gruba ayırarak, bir kısmını yanında, diğer kısmını ise Sasaniler'e karşı Doğu'da konuşlandırması bulunmaktadır: Cinemre 2016, 708.

14 Cinemre 2016, 711.

15 İmparator Constantius henüz başlangıcında olan huzursuzluklara müdahale etmek için önce Antiochia'ya gelir; hazırlıklarını yapar ve birçok kişi karşı olduğu halde, onu vazgeçirmek için kimse bir şey söyleyemez. O da yola çıkmak konusunda acele eder. Sonbaharın sonlarına yaklaşıldığında ilerleyişe geçer ve kentin dışındaki Hippocephalus denilen kesime geldiğinde, yolun kenarında başı kopmuş bir adamın cesedi ile karşılaşır. Bu alametten dolayı dehşete düştüğü halde ve kader onun da sonunu hazırlamaktayken, yoluna daha de büyük bir kararlılıkla devam ederek, Tarsus'a ulaşır. Burada ateşi hafifçe yükselir ancak, hastalığının yol açtığı tehlikeyi atabilmek ümidiyle yolculuğuna Mopsucrenae'ye giden zor

II. Constantius Dönemi'nde Bölge Özelinde Tarihsel Olaylar

Olba'nın da içinde yer aldığı II. Constantius döneminde Isauria eyaletinin bir parçası olan Dağlık Cilicia'nın Doğu kesimi oldukça hareketli bir süreç yaşamıştır. Bu bağlamda öncelikle söz konusu toprakların başlangıcından beri Roma yönetsel düzeni içindeki yerini belirtmekte yarar vardır:

Önceleri Olba, İmparator Vespasianus'un gerçekleştirdiği idari düzenleme ile kurulan ve başkenti Tarsus olan "Cilicia" eyaleti sınırları içinde yer almaktadır. Bu eyalet, doğrudan imparatora bağlı eyalet statüsünde bulunmaktadır¹⁶. Cilicia ayaletinin kurulmasıyla beraber Hellenistik Dönem'den beri özerkliğini koruyan ve Olba kentini de sınırları içine alan Olba Rahip Krallığı da ortadan kalkmaktadır.

Roma İmparatorluğu tarihinde "Isauria" denilen ve Dağlık Cilicia'yı da büyük ölçüde içine alan bölgedeki isyanlar önemli yer tutmaktadır. Isaurialı isyancıların yol açtıkları huzursuzluk ve tehditin MS 1. yüzyıldan 5. yüzyıla dek süren uzun zaman dilimini kapsadığı bilinmektedir¹⁷. Bölgenin sahip olduğu dağlık, kayalık yapı merkezi otoritenin kontrol sağlamasını güçleştirmekte; güvenliği temin etmek konusunda yerel halktan yararlandırıldığı yazıtlar anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu amaçla Isauria'da da MS 2. yüzyıldan itibaren garnizon yerleşimlerinin kurulmuş olduğu belirtilmektedir¹⁸. Özellikle ülkenin çeşitli ekonomik güçlüklerle karşılaştığı 3. yüzyıldaki Isaurialı eşkıyaların yol açtıkları huzursuzluk ve saldırılar Roma merkezi yönetimini bölge ile etkin önlemler almaya zorlamaktadır¹⁹. Daha sonra İmparator Diocletianus'un ülke genelindeki idari reformu sırasında Cilicia

yollardan devam eder. Buraya ulaştıktan sonraki gün hastalığının ciddiyetinin artması onu yolculuk etmekten alıkoyar. Giderek ateşi yükselir, fırın gibi yanmaya başlar. Uygulanan tedaviler faydasızdır ve son nefesini böylece verir. Ancak, henüz bilinci açıkken tahtına varis olarak Iulianus'u atadığı söylenir. Sonra ölüm çanları çalar, kendisi huzura kavuşur. Öldüğünde tarih tarih 5.Ekim'dir: Ammianus Marcellinus, Rerum Gestarum, XXI.15.1.

16 Sayar 1999, 211.

17 Hopwood 1983, 173, n.4.

18 Hopwood 1983,173-187; Hopwood 1989, 192.

19 Anonim bir yapıt olan *Historia Augusta*'da İmparator Alexander Severus'un Isauria'da kazandığı zaferlerden söz edilmekte ancak onun bu başarıları diğer yazılı kaynaklarda yer almamaktadır. Bunun genç imparatoru başarılı gösterme amacını taşıyan ve bölgenin az bilinen tarihindeki boşluğu doldurma amacı taşıyan bir ifade olduğu öne sürülmektedir: Hopwood 1989,195; daha sonra İmparator Gallienus döneminde Trebellianus adlı bir eşkıya reisi Isauria'da kendisini imparator ilan eder. Onun bu hareketinin bastırılmasından sonra bu kez İmparator Probus Dönemi'nde bir grup Isaurialı isyancı Pamphylia ve Lycia'ya saldırırlar, Cremna kentini ele geçirirler. Bunun üzerine Probus onların dağlık ülkelerindeki sığınaklarına yürüyerek, buradaki halkı ve kentlerde düzeni yeniden kurar, çok sayıda veteran kolonisi kurarak, bölgedeki etkinliğini güçlendirir: Jones 1983, 212-213; Hopwood 1999, 217-225.

eyaleti sınırlarında da değişiklik yapılması da bu durumla ilgili olmalıdır. Bu dönemde Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki idari otoritesini güçlendirmek amacıyla yeni kurulan ve başkenti Seleucia ad Calycadnum olan "Isauria" eyaletine Dağlık Cilicia'nın tümü bağlanmaktadır. Bu yeni eyaletin Doğu sınırını Lamas Irmağı, Batı sınırını ise Coracesium oluşturmaktadır²⁰. Böylece, söz konusu idari düzenleme sonrasında Olba artık "Isauria" eyaletinin bir kenti haline gelmektedir.

Roma İmparatorluk yönetiminin bölgede aldığı önlemler sayesinde Isaurialı isyancılar üzerinde kontrolün bir ölçüde sağlandığı, yaklaşık 353/354 yılına dek herhangi bir isyan hareketine kalkışılmış olduğunu gösteren herhangi bir kaydın bulunmamasından anlaşılmaktadır. Ancak, Isaurialı isyancıların 4. yüzyılın ikinci yarısı içindeki faaliyeti artmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgiler veren başlıca kaynak ise Ammianus Marcellinus'tur. Onun yazdıklarına göre yüzyılın ilk isyanının 353/354 yılında çıkmıştır²¹. Isaurialı isyancıların yol açtığı huzursuzluğun özellikle 4. yüzyılın ikinci yarısı içinde yoğunlaştığı onların 354, 359, 367-368, 375-376 yıllarında devam eden kalkışmalarından anlaşılmaktadır²².

Isaurialı isyancılar, 353 yılında Lycaonia ve Pamphylia'ya yürümüşler, Isauria eyaletinin başkenti olan Seleucia ad Calycadnum'a da saldırmışlar, kenti kuşatmışlardır. Kentin hinterlandındaki yerleşim merkezleri de isyandan etkilenmiş (bunlar içinde Olba da bulunmalıdır); bölgede konuşlandırılmış Roma sivil ve askeri garnizonlarının direnç göstermelerine ek olarak imparatorluğun kara güçlerinin de bölgeye gelmeleriyle birlikte isyancılar dağlara geri çekilmek zorunda bırakılmışlardır²³. Isauria isyanlarını bastırmak üzere ise Lauricius adlı bir generalin de altı yıl sonra bölgeye gönderildiği ve başarılı olduğu söylenmekteyse de, 368 yılında Isaurialı isyancıların Pamphylia ve Cilicia üzerine yeni akınlar yaptıklarını gösteren kayıtlar bulunmaktadır²⁴. Böylece Olba'nın da içinde bulunduğu bölge genelindeki asayiş sorununu yansıtan ve Roma'nın devlet otoritesini sağlamak üzere gösterdiği çabaya işaret eden bu olaylar İmparator II. Constantius ve İmparator Iulianus'un egemenlik dönemlerine işaret etmektedir.

Öte yandan, Olba'nın da içinde bulunduğu söz konusu bölge için Roma'nın Doğu'daki sınır komşuları olan ve sürekli olarak mücadele ettikleri Sasaniler'in II. Constantius Dönemi'nde ne oranda askeri tehdit

20 Ünal-Girginer 2007,251,n. 713-714.

21 Ammianus Marcellinus, Rerum Gestarum, XIV.2.1-20.

22 Hopwood 1989, 191.

23 Lenski 2002, 198.

24 Jones 1983, 213.

oluşturdukları sorgulanabilir²⁵. II. Constantius ile II. Şapur arasında imparatorluğun Doğu sınır bölgesinde yukarıda belirtilen çatışmalar sürmekteyken, bu savaşların incelemekte olduğumuz bölgeye ulaştığını gösteren herhangi bir tarihsel bilgi yoktur. Bu nedenle, bölgede alınan güvenlik önlemleri Sasanilere ve II. Şapur'a karşı değil, Isaurialı isyancılara karşı alınmış olmalıdır.

İmparator II. Constantius Dönemi'nin bölgedeki bir diğer önemli olayı ise 359 yılında Seleucia ad Calycadnum'da yapılan konsil toplantısıdır. Alexandria Kilisesi'ne mensup Rahip Arius'un Hz. İsa'nın kimliği konusundaki düşüncesi merkezinde gelişen Ariusçu hareket ve karşıtlarının tepkileri 4. yüzyılda imparatorluk genelindeki dinsel tartışmaların merkezinde yer almaktadır. İmparator II. Constantius da "ılımlı bir Ariusçu" olarak tanımlanmaktadır²⁶.

Konuya bir çözüm getirmek amacıyla daha Büyük Constantinus Dönemi'nde 20.Mayıs. 325 tarihinde Nicaea Konsili toplanır ve Ariusçu görüş "haeriticus" ilan edilir. Ancak, özellikle Doğu kiliselerinde Ariusçuluk hızla yayılır ve II. Constantius'un bu konuda uzlaşma (credo) sağlanması isteği üzerine 359 yılında Batı'daki piskoposlar için İtalya'daki Ariminum'da, Doğulu piskoposlar için ise Seleucia ad Calycadnum'da birer konsil toplanır. Her iki toplantıda da bu kez Ariusçu credo onaylanır²⁷.

İmparatorluk genelinde bu denli önemli bir dinsel tartışmada karar almak için toplantı yeri olarak Seleucia ad Calycadnum'un seçilmesi, kent ve bölgenin önemini yansıtmaktadır. Böylece, bir yandan aynı tarihlerde çeşitli tehdit ve saldırıların baskısı altında bulunan ve 353 yılında Isaurialı isyancıların saldırısına uğradığı, kuşatıldığı bilinen kentin, diğer yandan da yukarıda özetlenen kristolojik tartışmada uzlaşma noktası olarak seçilmesi dikkat çekmekte; bölgede Roma merkezi yönetiminin üstünlük ve kontrolü elinde bulundurduğunu kanıtlamaktadır.

Bu durumda, Olba'nın da II. Constantius Dönemi'nde bir yandan Isaurialıların isyanlarının bölgede yol açtığı huzursuzlukların etkilerini yaşarken; diğer yandan da Hıristiyanlık tartışmalarında yer sahibi,

25 Galerius'un Sasaniler karşısında 297 yılında kazandığı büyük başarı sonrasında, Büyük Constantinus'un ölümüne dek geçen süre içinde Roma ve Sasani güçleri arasında büyük ölçekte bir savaşın gerçekleşmediği bilinmekte; daha sonra II. Constantius'un da Sasaniler ile olan askeri mücadele ile ilgilenmekle birlikte asıl mücadelenin Iulianus'un imparator olmasıyla birlikte başlatıldığının bile öne sürüldüğü görülmektedir: Fowden 2011, 377

26 Gregory 2008, 77.

27 Özyıldırım 2006, 89-96.

Isauria'nın başkenti Seleucia ad Calycadnum başpiskoposluğuna bağlı bir piskoposluk merkezi olarak yaşamını sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Olba'da Bulunan II. Constantius Sikkeleri Konusunda Değerlendirme

Olba'da 2016 çalışma döneminde sur sisteminin bir parçası olan Kuzey Kulesi'nde yapılan kazılar sırasında bulunan ve aşağıda katalog bilgileri yer alan sikkelerin değerlendirilmesi sonucunda, bunların hepsinin de II. Constantius Dönemi'ne özgü sayılan tiplerin temsilcileri olduğu anlaşılmakta; başlıca iki tipin örnekleri saptanmaktadır²⁸.

Bu tiplerden ilki, ilk kez II. Constans'ın öldürülmesi sonrasında 350 yılında Balkanlarda kısa süreli bir egemenlik süren Vetrano tarafından Siscia'da bastırılmıştır. Bu tipin baskıları II. Constantius tarafından da sürdürülmüştür. Olba'da Kuzey Kulesi'nde ele geçen bu sikke tipinin örneğinde (kat. no. 1) arka yüzde imparator ayakta dururken, kısa giysili ve başı sola dönük, üstlerinde chi-rho monogramının bulunduğu birer labarum taşıırken gösterilmektedir²⁹. Sahnenin çevresinde ise CONCORDIA MILITUM lejandı bulunmaktadır. Söz sikke de II. Constantinus'a ait Siscia baskılarından biridir. Aynı sikkenin ön yüzünde ise imparator büstü ile DN CONSTANTIUS PF AVG lejandı (aşınmış durumda) yer almaktadır. Yine Olba'daki Kuzey Kule kazıları sırasında ele geçen ancak, son derece aşınmış durumda olduğundan tam olarak teşhis edilemeyen bir diğer sikkenin de (kazı env. no. S.K.1.1.6) arka yüzünde de yine ayakta duran ve elinde labarum tutan imparatorun tasvir edildiği izlenmektedir. Bu nedenle, bu örneğin de aynı tipin bir diğer temsilcisi olarak yorumlanması gerekmektedir.

Olba'da Kuzey Kulesi buluntuları kapsamında daha çok örnekle temsil edilen diğer sikke tipi ise arka yüzlerinde FEL TEMP REPARA-

28 Kazılar sırasında bulunan diğer arkeolojik veriler de (seramik, cam, metal vb.) bu tarihi destekler niteliktedir.

29 *Labarum*, aslında Roma ordusu tarafından kullanılan bayrak ya da sancağa verilen genel addir. Ancak, Büyük Constantinus Dönemi'nde Hz. İsa'yı simgeleyen kristogramın (chi-rho monogramının) Constantinus'un Maxentius'a karşı yaptığı ve zaferiyle sonuçlanan 312 yılındaki Milvius Köprüsü Savaşı'nda ilk kez kullanılmasıyla *labarum* daha derin bir anlam kazanarak, tasvir sanatında yerini alır. Milvius Köprüsü Savaşı'nda Constantinus'un gördüğü bir rüya sonrasında ilk kez kristogramın kullanılması ile ilgili olarak tarihçi Lactantius bilgi verir. Sikkeler üzerinde ise Büyük Constantinus Dönemi'nden başlayarak üzerine kristogram işlenen labarum betimlemelerine rastlanmaktadır. Tarihçi Eusebius da *labarum*'u tanımlamaktadır: Vita Constantini 9.XXXI. Ayrıca bu konuda bkz. Stephenson 2011, 143-144.

TIO yazıtına sahip sikkelerdir (kat. no. 2, 3,4). Bu tip sikkelerin ortak özellikleri olan lejand, “mutlu zamanların yeniden tesisi” anlamındaki ibaredir ve bu ifadeden kastedilenin Roma’nın kuruluşunun on birinci yüz yılının 348 yılında kutlanması olduğu öne sürülmektedir³⁰.

II. Constantinus’un egemenlik dönemi içindeki 348 yılında, Roma’nın kuruluşunu kutlamak amacıyla FEL TEMP REPARATIO lejandı ile çıkartılan bu sikkeler çeşitli tiplerde incelenmekte ve H. Mattingly tarafından yapılan sınıflama uyarınca Olba örneklerini daha çok Tip 2 (a) grubu içinde incelemek olası görünmektedir³¹. Buna göre, bu sikkeler üzerinde arka yüzde attan düşen bir biniciye mızrağıyla saldıran kısa giysili ve kalkanlı asker betimlemesi yer almaktadır. Bu sahnede 344 veya 348 yılında Sasaniler’e karşı Singara’da yapılan savaşa işaret edildiği belirtilmektedir³². Buna göre, Romalı lejyoner yere düşmüş, yenik Sasani süvarisine sağ elindeki mızrağıyla muzaffer bir hareketle saldırmakta, sol elinde ise yuvarlak kalkanını tutmaktadır. Olba’da bulunan bu tip sikkeler içinde arka yüzü en iyi korunmuş durumda olan örneğin (kat. no.3) Constantinopolis baskısı olduğunu belirlenmek mümkün olabilmektedir. Diğerlerinin ise (kat. no.2 ve 4) arka yüzleri son derece aşınmış durumda olduğundan darphanelerini saptamak mümkün olamamakta; ancak arka yüzlerinde Romalı askerın mızrağıyla yerdeki düşmanına saldırdığı sahnenin yer aldığı görülebilmektedir.

Sonuç

Olba’da 2016 yılında Kuzey Kulesi’nde yapılan kazılar sırasında bulunan ve bu çalışmanın konusunu oluşturan II. Constantius Dönemi sikkeleri, kentın tarihinden bir kesitin değerlendirmeye alınmasını sağlamış, bu makale için ilham kaynağı olmuştur.

Olba’da MS 1. yüzyılda Roma egemenliğinin kesinleşmesi sonrasında *Pax Romana* yıllarında ve daha sonra MS 3. yüzyıla kadar uzanan süreçte Doğu Akdeniz’in kentine özgü bir yaşamın sürdürülmekte olduğu anlaşılmaktadır. Kentteki mimari yapılara, mezarlara, tarımsal etkinliği yansıtan çiftlik yerleşimlerine ait izler bunun kanıtlarıdır³³. Öte yandan, 5. yüzyılda Isaurialı Zeno’nun imparator olmasıyla başlayan sürecin de

30 Bu kısaltmanın açılımının *Felix Temporum Reparatio* veya *Felicium Temporum Reparatio* olarak yapılabileceği belirtilmektedir: Mattingly 1933, 182-183. Ayrıca, FEL TEMP REPARATIO lejandına sahip sikkelerle ilgili olarak bkz. RIC VIII, 237 vd.

31 Mattingly 1933, 188-190.

32 Baydur 1998, 104.

33 Erten 2012, 61-76. Olba’daki Romalılaşma süreci ile ilgili olarak bkz. Erten 2009, 76-85.

tüm bölgede olduğu gibi Olba'da da parlak geçtiği anlaşılmakta; bunu özellikle de kentte bir manastırın yapılmış olması kanıtlamaktadır³⁴.

Bu çalışmada ele alınan II. Constantius'un egemenlik dönemi (337-361) ise bölgede Isaurialılar'ın akınlarına karşı Roma merkezi yönetiminin istikrarı sağlamaya çalıştığı; kentin anıtlarla süslediği eski parlak günlerin son bulduğu bir zaman dilimidir. Özellikle 553/554 yılında Seleucia ad Calycadnum'un Isaurialı isyancılar tarafından kuşatıldığı sırada Olba da kalkışmaya direnç gösteren imparatorluğa bağlı yerleşim merkezlerden biri olmalıdır. Bu süreçte, Olba'nın Isauria isyanları ile ortaya çıkan karışık durumdan korunmak için savunma sistemlerini, sur ve kulelerini onardığı, güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu işlemler yapılırken yer yer görkemli Roma anıtlarından alınan mimari süslemelere veya yazıtlara sahip blokların da kullanılmasından çekinilmediği görülmektedir. Böylece, Roma yönetiminin başlangıcından itibaren aradan geçen yüzyıllar boyunca Roma kültürünü, uygarlığını ve yaşam tarzını benimseyen, otoriteye saygılı Olba'daki halkın güvenliği için Isaurialı isyancılara karşı kentte önlemlerin alındığını düşünmek olasıdır.

Bu uygulamalar, bir yandan kentte güvenlik sağlanmaya çalışılırken diğer yandan da artık Olba'nın tipik bir Roma taşra eyalet yerleşim merkezinden, çok sayıda kilisenin ve bir de manastırın yer aldığı Hıristiyan kentine dönüşme sürecine işaret etmektedir. Böylece, pagan Roma kentinden Hıristiyan kentine geçiş sürecinde II. Constantius Dönemini Olba için oldukça sıkıntılı geçmiş bir "ara-dönem" olarak nitelemek uygun olacaktır.

Olba akropolisinin savunma sisteminin bir parçası olan Kuzey Kulesi'nde yapılan kazılarda II. Constantius Dönemi'ne ait sikkelerin bir arada bulunması ve aynı yerde başka dönemlere ait hiçbir sikke bulunmasının ele geçmemesi; bunların Siscia ya da Constantinopolis baskıları olmaları kentte Roma merkezi, yönetiminin, askeri gücünün varlığını düşündürmektedir. Öte yandan Olba tiyatrosunda yapılan arkeolojik kazılar sırasında da benzer sikke örnekleri ele geçmiş bulunmaktadır. Arka yüzlerinde FEL TEMP REPARATIO lejanti bulunan ve Romalı askerini yere düşmüş düşman askerine mızrağıyla saldırma sahnesinin yer aldığı II. Constantius Dönemi sikkelerinden Constantinopolis, Nicomedia ve Antiochia baskısı olan toplam dört örneğe tiyatro kazısı sırasında da rastlanması, bu tipin Olba'daki kesin varlığını yansıtmaktadır³⁵.

34 Hıristiyanlık kaynaklarında Olba ile ilgili olarak bkz. Özyıldırım 2003, 149-154. Olba Manastırı'nda yapılan son kazı çalışmaları bağlamında elde edilen yeni bilgi ve sonuçlarla ilgili olarak bkz. Özyıldırım 2016, 181-201. İmparator Zeno konusunda bkz. Canevello-Özyıldırım 2009.

35 Sariiz 2014, 92-94, kat. no. 21,22,24.

Katalog

Katalog no. 1

Bronz 22 mm 6.06 gr.

Ön Yüz:

D N CONSTANTIUS P F AVG

Giyimli imparatorun diademli büstü (sağa) ve büstün arkasında (solda) A

Arka Yüz:

CONCORDIA MILITUM

Ayakta duran imparator figürü kısa askeri giysili, başı sola dönük ve iki elinde üzerinde chi-rho sembolü bulunan birer labarum taşımaktadır. Altta darphane: SIS (Siscia / Modern Sisak, Hırvatistan)

Buluntu Yeri:

Akropolis Kuzey Kule (1.1.2016 Açması, -1.90 m.)

Envanter Numarası:

S.K1.1.1

Tarihlendirilmesi:

MS 337-361 (II. Constantius Dönemi)

Referans:

RIC VIII Siscia 284, pl. 16; LRBC II 1171; SRCV V 18903.

Katalog no. 2

Bronz 19 mm 3.07 gr.

Ön Yüz:

Korozyon ve aşınma nedeniyle ayrıntılı olarak görülemeyen ancak sağa bakan sakalsız ve inci diademli imparator portresi ve çevresinde okunamayan lejanda ait izler bulunmaktadır.

Arka Yüz:

Sikke önemli ölçüde aşınmış olmakla birlikte, bir atlıya bir askerin mızrakla saldırması sahnesinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Kısa giysili bir figür (asker) sahnenin sağ tarafında az da olsa görülebilmektedir. Bu figürün sol bacağı dik, sağ bacak ise yerdeki figüre doğru kıvrılmış durumdadır. Sahnenin solunda saldırıya uğrayarak, yere düşen figürün yer alması gerekmektedir. Sol üst tarafta B harfi görülmektedir. Sağ aşağı tarafta ise TIO harfleri sikke çevresindeki yazıtın bir parçası olarak yer almaktadır. Bu, FEL TEMP RE PARATIO lejandının son üç harfidir.

Buluntu Yeri:

Akropolis Kuzey Kule (K.1.1.2016 Açması, -2.00 m.)

Envanter Numarası:

S.K1.1.3

Tarihlendirilmesi:

MS 337-361 (II. Constantius Dönemi)

Referans:

RIC VIII Antioch 135, pl. 27; LRBC II 2026, SRCV V 18177, 18148.

Katalog no. 3 **Bronz 23 mm 5.22 gr.**
Ön Yüz: Sağa bakan sakalsız ve diademli giyimli imparator portresi ve çevresinde lejand yer almaktadır.
Arka Yüz: Son derece açık olarak görülen sahnede sağdaki kısa askeri giysili figür, yanındaki yere düşen figüre mızrağıyla saldırmaktadır. Sikkenin çevresinde FEL TEMP RE PARATIO lejandı yer almaktadır. Aşağıda darphane işareti bulunmaktadır: CONSA (Constantinopolis)
Buluntu Yeri: Akropolis Kuzey Kule (K.1.1.2016 Açması, -2.10 m.)
Envanter Numarası: S.K.1.1.4
Tarihlendirilmesi: MS 337-361 (II. Constantius Dönemi)
Referans: RIC VIII Antioch 135; RIC VIII Siscia 285; SRCV V 18177; LRBC II 2625

Katalog no. 4 **Bronz 16 mm 2.45 gr.**
Ön Yüz: Sağa bakan sakalsız ve diademli giyimli imparator portresi ve çevresinde lejand yer almaktadır.
Arka Yüz: Oldukça aşınmış durumda olmakla birlikte, arka yüzdeki sahnenin FEL TEMP REPARATIO lejandına ait izler görülebilmekte ve Romalı askerin mızrağıyla yere düşen düşmanına saldırdığı sahne olduğu anlaşılmaktadır.
Buluntu Yeri: Akropolis Kuzey Kule (K.1.1.2016 Açması, -2.40 m.)
Envanter Numarası: S.K.1.1.5
Tarihlendirilmesi: MS 337-361 (II. Constantius Dönemi)
Referans: RIC VIII Antioch 135, pl. 27; LRBC II 2026, SRCV V 18177, 18148.

Levha 1

Levha 2

Levha 3

Levha 4

Kaynakça

Baydur 1998

Baydur, N., Roma Sikkeleri, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Canevello-Özyıldırım 2009

Canevello, S. – Özyıldırım, M., “Constantinopolis Tahtında Isaurialı Bir İmparator: Zeno”, Lucerna – Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

Cinemre 2016

Cinemre, İ. T., “Geç Antik Çağ’da Savaş ve Barış: II. Constantius vs Shapur”, Tarih Okulu Dergisi – Journal of History School, Yıl 9, Sayı XXV, 697-718.

Erten 2009

Erten, E., “Olba’da Romalılaştırma Süreci”, Mersin Sempozyumu – Bildiriler (ed. Y. Özdemir), 76-85.

Erten 2014

Erten, E., “Arkeolojik Veriler ve Tarihsel Olaylar Işığında Olba’da Yerleşimin Son Bulması”, Seleucia ad Calycadnum IV, 57-72.

Erten 2012

Erten, E., “Olba’da Roma İmparatorluk Döneminde Tarım ve Yerleşim”, Seleucia ad Calycadnum, Sayı II, 61-76.

Erten-Özyıldırım 2008

Erten, E. – Özyıldırım, M., “Mersin Silifke Olba Yüzey Araştırması -2006”, 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 2. Cilt, 51-62.

Erten-Özyıldırım-Akçay 2010

Erten, E. – Özyıldırım, M. – Akçay, T., “Olba 2008 Yılı Yüzey Araştırması”, 27. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 3. Cilt, 51-67.

Fowden 2011

Fowden, E. K., “Constantine and the Peoples on the Eastern Frontier”, The Cambridge Companion to the Age of Constantine”, ed. N. E. Lenski, Chapter 16, Cambridge.

Gregory 2008

Gregory, T., Bizans Tarihi, çeviri: E. Ermert, İstanbul.

Hopwood 1983

Hopwood, K., “Policing the Hinterland: rough Cilicia and Isauria”, Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia – Proceedings of a Colloquium held at University College, Swansea in April 1981, ed. S. Mitchell, British Institute of Archaeology Monograph, no.5, BAR International Series 156, 173-187.

Hopwood 1989

Hopwood, K., "13.Consent and Control: How Peace was kept in Rough Cilicia", The Eastern Frontier of the Roman Empire – Proceedings of a Colloquium held at Ankara in September 1988, ed. D. H. French – C. S. Lightfoot, Part I, British Institute of Archaeology at Ankara Monograph, no. 11, BAR International Series 55, 191-201.

Hopwood 1999

Hopwood, K., "Rough Cilicia in the Third Century A.D.", XII. Türk Tarih Kongresi – Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt I, 217-225.

LRBC II

Carson, R. P. – Hill, P. ve Kent, J., Late Roman Bronze Coinage – Part II: Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Roman Empire, AD 346-498, London 1960.

Jones 1983

Jones, A. H. M., The Cities of the Eastern Provinces, Amsterdam.

Lenski 2002

Lenski, N. E., Failure of Empire: Valens and the Roman State in the Fourth Century Ad, University of California Press, Berkeley – Los Angeles.

Mitchell 2016

Mitchell, S., Geç Roma İmparatorluğu Tarihi – MS 284-641, çeviri: T. Kaçar, Ankara.

Norwich 2013

Norwich, J. J., Bizans – Erken Dönem (MS 323-802), çeviri: H. Koyukan, İstanbul.

Özyıldırım 2003

Özyıldırım, M., " İlkçağ ve Erken Hıristiyanlık Kaynaklarında Olba Sözcüğü", OLBA VIII (Özel Sayı), 145-157.

Özyıldırım 2006

Özyıldırım, M., "359 Yılı Seleucia Konsili Kararlarının Çözümlemesi", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Latin Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'na Sunulan Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özyıldırım 2016

Özyıldırım, M., "Olba Manastırı 2015 Yılı Kazıları ve Kuzey Kilisesi'ndeki Çalışmanın Değerlendirilmesi", Seleucia, Sayı VI, 181-201.

RIC VIII

Kent, J. P. C., The Roman Imperial Coinage (ed. C.H.V. Sutherland – R.A.G. Carson), Vol VIII – The Family of Constantine I – AD 337-364),

London 1981.

Sarız 2014

Sarız, E., Tiyatro Kazısı Sikke Buluntuları Işığında Olba Kenti Yerleşim Tarihi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Sunulan Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

SRCV V

D. R. Sear, Roman Coins and Their Values, Vol V: The Christian Empire: the Later Constantinian Dynasty and the Houses of Valentinian and Theodosius and Their Successors, Constantine II to Zeno AD 337-491, London 2014.

Sayar 1999

Sayar, M. H., "Antik Kilikya'da Şehirleşme", XII. Türk Tarih Kongresi – Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt I, 193-216, Lev. 63.

Stephenson 2011

Stephenson, P., Büyük Konstantin – Yenilmez İmparator, Muzaffer Hıristiyan, çeviri: G. Ergin, İstanbul.

Ünal-Girginer 2007

Ünal, A. – Girginer, K. S., Kilikya – Çukurova – İlkçağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, İstanbul.

Seleucia | Sayı VII | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın	11	Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti- Semitizm Ulaş Töre Sivrioğlu	235
Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonnular Emel Erten - Deniz Kaplan	29	Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları Ömür Dünya Çakmaklı	279
Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden (<i>Diakonikon</i>) Bizans Dönemi <i>Opus Sectile</i> Taban Döşemesi Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin	47	Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı Sabri Arıcı - Aytekin Erdoğan	297
Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi Tuna Akçay	69	Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem Balık Tabakları Figen Çevirici Coşkun	325
Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları Emel Erten - Emine Akkuş Koçak	89	Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At Rhytonu S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İlkay Akkan	345
Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora Parçası Erkan Alkaç	113	Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup Gümüş Venedik Sikkesi Ceren Ünal	363
Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi Emel Erten	129	Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme Cevdet Merih Ereğ	377
Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan Çıplak Genç Kız Figürinleri Ashıhan Özbay	147	Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çaligüney Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci	397
Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar Odası ve Bizans Lahitleri Bülent İşler	161	Olba Akropolisi Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin Anatomik Analizi Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten	411
Mimari Plastik Veriler Işığında Erken Bizans Döneminde Side'de Sütunlu Caddelerin Onarımı Şener Yıldırım	187	Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları Arkeometrik Çalışmaları Ali Akın Akyol - Safiye Aydın	421
Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler Fikret Özbay - Ashıhan Özbay	207	Kitap Tanıtımı Ömer Özyiğit'e Armağan Emel Erten	439
Erken Hıristiyanlık Döneminde Zephyrion/ Zephyrium Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz	225	Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi Murat Özyıldırım	447

ISSN 2148-4120

9 772148 412007